

Cap a un nou discurs sobre la desigualtat

Premi del concurs “Opinió escrita’2016”

Francesc-Xavier Soria

Fa 260 anys Rousseau va escriure el seu *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité*. L'enciclopedista el va redactar per guanyar el premi amb que l'Acadèmia de Dijon volia premiar la millor resposta a una doble pregunta: “quin és l'origen de la desigualtat entre els homes? respon a la llei natural?”

El pensador ginebrí va posar, en el seu *Segon Discurs*, arguments que, de tan simples, la seva societat prerevolucionària semblava haver oblidat: “*El primer que va posar una tanca a un tros de terra i se li va ocórrer dir: això es meu! i va trobar gent suficientment simple per creure-se'l, és el veritable fundador de la societat civil*”. No és difícil sospitar que aquelles paraules de Rousseau s'inspiraren en els nobles latifundistes francesos que imitaren, a l'hexàgon, aquella apropiació de terres comunals que ja van fer els nobles anglesos des del segle XVI amb els seus *enclosures*. També és plausible pensar que podria haver-se inspirat en aquell escenari transoceànic americà, on europeus de tot arreu feren teatrals actes d'apropriació a peu de platja fets en nom d'un rei i de l'Església. Sigui com sigui ambdós escenaris eren actes fundacionals d'un capitalisme que traspassava les fronteres i que començava a ser global. Avui –ho sabem– aquest capitalisme se'ns és servit a taula com a necessària i única vianda.

Els acadèmics de Dijon no van considerar que el *Discurs sobre la desigualtat* fos digne d'obtenir el premi. Hi ha discursos que tenen el seu temps i encara no l'era per aquell autor que va abandonar el catolicisme per abraçar la protesta. El seu *Discurs sobre la Desigualtat* no trigaria a ser inclòs a l'*Índex de llibres prohibits*; i per tant cremat a les places públiques juntament amb d'altres obres de l'autor com ara el *Contracte Social* i l'*Èmile*. El segle de les llums feia espurnes ja en els seus inicis. La “reacció” –la impossibilitat patològica del canvi– es manifestà, amb cruesa, contra tota idea de caire horitzontal, fos aquesta de caire celestial o terrenal.

Però el 1789 els desposseïts, els que coneixien molt bé la sensació de fam al seu estómac, assaltaren el poder. Després d'escapçar el rei, lluitar contra una Europa garratibada per la basarda i finalment defallir a les ordres d'un cors megalòman van escriure –amb sang– que alguna cosa havia canviat –per sempre més– en els vents que movien el món.

Tres bons segles han passat des del terratrèmol francès i de les seves incomputables rèpliques però, tot i les tones de literatura irada de caràcter horitzontal, ens trobem, avui, encara, amb una societat meravellada pel miratge de la propietat. Potser la societat occidental no és gaire diferent d'aquells indígenes caribenys que entregaven feliços l'or per simples bocins de mirall perquè, lluny de ser propietaris de drets, de fonts d'energia, de terres, o de l'aigua la gran majoria de nosaltres –conciutadans globals– no som propietaris d'absolutament res. O potser sí: posseïdors de simples andròmines, d'ordinadors, mòbils i *tablets*; ginys que formen avui els grans i infinits núvols de la confusió.

Si la història serveix per mirar el retrovisor –i no fer-nos més mal– cal esmentar que el sistema capitalista, en la seva darrera mutació binària i global, ha accelerat els processos cíclics inherents al sistema. Les bombolles i els seus esclats tenen freqüències més elevades. No és forassenyat dir que el món haurà de veure-se-les amb alguna cosa semblant a una crisi perpètua on no hi haurà espais per a cap primavera; ni àrab, ni europea, ni americana. Probablement ens esperen dècades de desmanecs i d'inseguretat que només accentuaran la concentració de la propietat i l'increment de la desigualtat. *Nihil novum sub sole*: la crisi és la mar remoguda que nodreix els taurons. Avui, és el milionari filantrop qui torna a tirar les monedes d'or des de dalt de la biga.

Ens caldrà un nou discurs contra la desigualtat. Caldrà que aquest discurs sigui llegit pel poder; si és que pot; si és que vol. Podrà fer-ho? Podrà canviar el tarannà de la seva governança? No defallim. No cal arribar a dir, de nou, que *la propietat és un robatori*, com digué Proudhon. Ni cal esmolar la retòrica de la ira que perpetua el moviment del pèndol nihilista de la violència. Simplement cal copsar que la propietat és quelcom que es pot compartir. Que el coneixement i la riquesa existeixen per ser transmesos i fruites amb tots aquells que ens envolten.

Un món diferent és possible, però no començarà fins que una gran munió de gent faci de l'acció quotidiana i de l'exemple humil una norma de vida. Quan *donar* tingui més prestigi que *prendre* es podran eradicar les dinàmiques

perverses que fan de les nostres topografies –el pis d’un avi, la sucursal d’un banc, la Mar Mediterrània– una vergonyosa munió de cementiris oblidats.